

мови здобувач вищої освіти вищого навчального закладу.2005. С.157. // *Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук*

4. Козубай В.І. Використання новітніх технологій формуванні мовленнєвих навичок та комунікативної компетенції/ В.І.Козубай, Л.М.Морська // *Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки*. 2005. С.195.

5. Король С.В. Аналіз традиційних та сучасних форм роботи на занятті з іноземної мови// *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*. 2005. С.201.

6. Сятчик К.В. Організація учбово-комунікативної діяльності при навчанні іноземної мови // *Соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні науки*. 2005. С.134.

Юськів Богдана,
старший викладач
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ЛЕКСИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ МОВНИХ ОДИНИЦЬ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядаються способи досягнення еквівалентності перекладу лексичних одиниць англійської мови.

Ключові слова: *еквівалентність, лексичний рівень, контекст, сталі словосполучення, ідіома.*

The article deals with the means of equivalent translation of English language

Key words: *equivalency, lexical level, context, stable phraseological units, idiom.*

На думку лінгвістів для всіх видів перекладу існують спільні положення: 1) мета перекладу – якнайближче познайомити читача (або слухача), що не знають мови оригіналу з певним текстом (або змістом усного мовлення); 2) перекласти – означає „виразити вірно і повно засобами однієї мови те, що вже виражено раніше засобами іншої мови (3, с.15).

Критерієм для оцінки степені відповідності перекладу оригіналу – у співпадінні і неспівпадінні змісту. І цей зміст і в оригіналі і в перекладі існують не сам по собі, не в ізольованому вигляді: він виражений за допомогою конкретних мовних засобів” (3. с.30). Проблема еквівалентності перекладу на лексичному рівні залишається актуальною.

До рівнів перекладацької еквівалентності відносять рівень слова та словосполучення, сталі лексичні одиниці, речення в загальноприйнятому його розумінні та сукупність речень, що описують певну ситуацію.

Якщо говорити про дослівний переклад, то це переклад на рівні слова. Коли аналіз слова не дає позитивної інформації, тоді переходимо на вищий рівень, тобто слід звернутися до контексту. При цьому потрібно враховувати, що контекст може бути різного розміру: від мінімального (в рамках словосполучення) до розмірів речення. А інколи поширюватися на весь текст. Слово **law**, яке може мати у вузькому контексті значення: *закон, право, суд*, інколи вимагає у перекладі інших відповідників: *законність, правова норма, правопорядок. Law and order – законність і порядок; civil law – цивільне право; the strengthening of law – зміцнення правопорядку*. Цікавий своєю багатогранністю прикметник **public**, який набуває різних значень при перекладі термінологічних словосполучень: *public opinion – громадська думка; public-man – політичний діяч; public official – службовець відділу інформації; public закритий середній учбовий заклад для хлопців (привілейований); public house — пивна*. Наприклад, вивчаючи юридичний термін *to charge*, що означає обвинувачувати когось у якомусь злочині (*He charged him with murder*) мусимо наголосити на різноманітну семантику даного терміну, яка в залежності від контексту змінюється: *He charged her to be careful*

(= *to give a solemn order to*) – вимагати від когось бути уважним; *They charged him with parents for the family* (= *to entrust or burden with*) – доручити догляд за батьками; *He charged me 10 \$*, *He charged it to my account* (= *to ask as a price, = to record a debt*); *He charged for his services* (= *to ask for his payment*); *I charge you to obey* – призначити, вимагати, правити (певну ціну); *He charged the battery*(= *to accumulate electricity or energy or charge*) – заряджати енергією, тощо; *He charged off down the road* (= *to hurry*) – поспішати; *The men charged with bayonets* (= *to rush forward in assault*) – кидатися, мчатися, ринути, брати навальним натиском, пориватися; *The bull charged the campers* (= *to attack, to rush at*) – атакувати, нападати. Тільки спираючись на лексичний контекст, ми можемо однозначно перекласти значення даного дієслова в кожному конкретному випадку, що дозволяє адекватно перекласти його на рідну мову. Такі словосполучення як ***charge account*** (*a customer's account at a store*), ***charge nurse*** (*nurse assigned to the management of a ward*), ***charge d'affaires*** (*a temporary substitute for an ambassador or minister during his absence // an envoy in a country where diplomatic representation is at level lower than ambassadorial or ministerial*) вказують, що семантика слова *charge* змінюється в залежності від семантики іменника, з яким воно сполучене.

В практиці перекладу нерідко трапляються випадки, коли визначення лексичного значення потребує виходу за межі одного речення і переходу на вищий рівень еквівалентності, тобто на рівень тексту. Як правило, не окреме слово або словосполучення, а мінімум закінчене речення є тією основною одиницею, якою оперує перекладач. Однак, у багатьох випадках, особливо при перекладі художнього або публіцистичного тексту, переклад речення залежить від характерних особливостей – жанрових, стилістичних, індивідуально-авторських – всього тексту, що перекладається. І все-таки, навіть мінімальний контекст – контекст словосполучення – дає підставу для точного вибору українського відповідника. У статті про землетрус говориться про те, що найбільша гребля в Алжирі, на річці Фодда, дала тріщину, ***but the engineers repaired the breach***. Іменник ***engineer*** має не менше п'яти різних значень і в

даному реченні немає ніяких вказівок на те, в якому саме значенні вжито це слово. Зате в попередньому абзаці є словосполучення, яке розкриває зміст слова **engineers**; *As dawn broke over the devastated buildings, the first army lorries rumbled into the town.*-Коли над руїнами почало світати, перші армійські вантажні машини з гуркотом в'їхали в місто. Слова **army**, **lorries** і складають у даному випадку вказівний мінімум. Якщо у місто, що потерпіло від землетрусу, були направлені військові загони, то **engineers** – *санери*. Переклад слова визначається тут широким контекстом, причому знайдений відповідник – еквівалент.

Проблема еквівалентності перекладу особливо відчувається при вивченні фразеологічного складу мови, до якого відносять ідіоми або ідіоматичні сполучення, які за словами Л.Булаховського, являються стійкими сполученнями слів, у яких слова набувають «цілком або відносно специфічного змісту» [1]. Ідіоми – це своєрідні вирази з певних мов, що за своїм ужитком є цілісні й одиничні за змістом, звичайно не можуть бути точно передані іншими мовами й вимагають при перекладі заміни схожого стилістичного забарвлення. На думку П.Дудика ідіоми об'єднуються семантичною неподільністю, синтаксичною нерозкладністю й замкненістю; зміст ідіоми прямо не впливає з лексичного значення її елементів (*бути на близькій нозі*) [3]. За С. Гаврином ідіоми за функцією – стійкі словосполучення із втраченою внутрішньою формою: *My feet are blocks of ice* (ноги задубили від морозу); *I'm dying for a cup of coffee* (дуже прагнути чашку кави); *House prices have rocketed this year* (ціни підскочили); *He let the cat out of the bag* (=відкрити таємницю); *the long arm of the law* - *humor. justice, esp. in the form of the police, considered as something that criminals cannot escape from*; *Law-makers should not be law-breakers* - *lawyers must not violate laws*; *Crime doesn't pay (saying)* – *people who commit crimes will not become rich, but will be caught and punished.*

Ідіоми являються невід'ємною частиною культурної та історичної спадщини англійської мови, проте потенціальному українцю вони можуть скласти труднощі через те, що людині невідомі ані обставини походження, ані

особливості вживання кожного конкретного фразеологічного виразу. При навчанні ідіоматичного розмовного мовлення у вищій школі слід врахувати наявність у текстах соціокультурної інформації (ідіоматичних мовленнєвих одиниць денотативних і конотативних реалій). Використання соціокультурних знань і понять (наприклад світогляд народу) забезпечує глибоке концентричне формування у студента понять та уявлень, їх збагачення асоціаціями. В художній літературі, наприклад, соціокультурна інформація виражається денотативними реаліями (словами, що позначають предмети і явища, які не мають відповідностей в інокультурі) та конотативними реаліями (словами, що одержали в певній мові додаткові значення і базуються на властивих тільки цій культурі асоціаціях). Конотативні реалії або «неповноеквівалентна лексика» часто сприймаються як еквівалентні [8]. Це призводить до формування у свідомості того, кого навчають, викривленого інокультурного поняття та порушення правильності вживання відповідного слова. У зв'язку з цим, слід привернути увагу викладачів і студентів до важливості адекватного засвоєння насамперед конотативних реалій. Специфіка зв'язків і сполучень слів відбиває структуру формування та формулювання думки, властиву певній нації. Стереотипи відбитків реальної дійсності сформовані у свідомості народу та виражені в мові. Вони виявляють себе в існуванні стійких зв'язків сполучень слів і відповідних асоціацій, тобто в наявності ідіоматичних мовленнєвих одиниць. Практика показує, що студенти уникають використання готових конструкцій, стійких сполучень «дієслово-зв'язка – іменник, прикметник», наприклад: **to be on trial for**) – to be judged in a court of law; **to be off duty** – *not at work*; **to be on the desk** – *to do routine office work*. "You can **be on the desk** doing routine office work for a while month at a time. Then the next month you may **be driving around on patrol**. Then, perhaps you're **on the beat** for a bit. My girlfriend gets a bit annoyed – she says **I'm either on night shift** or **I'm playing ice hockey!** But it's not being like a doctor. When you're **off duty**, that's it. Ця тенденція свідчить про серйозні вади у структурі формування та формулювання іншомовної думки студентів, що призводить до породження недіоматичного мовлення.

Отже, можна стверджувати, що головним і основним об'єктом перекладу являється слово у всій різноманітності його значень. При цьому на рівні слова аналіз замикається на слові. На інших рівнях семантика слова розширюється. Між рівнями існує певна ієрархія відношень, а мовленнєві одиниці більш низького рівня інтегруються в одиниці вищого рівня, а основним показником лінгвістичного статусу отриманого лексичного значення є його осмислення.

-
1. Булаховський Л.А. Нариси з загального мовознавства. К.: Рад. шк., 1955.248 с.
 2. Винарева Л.А., Янсон В.В. English Idioms = Английские идиомы: Учебное пособие. К.: ООО «ИП Логос-М, 2008.384 с.
 3. Дудик П.С. Синтаксис сучасного українського літературного мовлення. К.: Наук. думка, 1973. 288 с.
 4. Ларін Б.О. Про народну фразеологію // *Укр. мова в шк.*1959. №5. С.29-36.
 5. Смелякова Л.П. Художественный текст в обучении иностранным языкам в языковом вузе: Монография. Спб.: Образование, 1992. С.110-112.
 6. Ужченко В.Д. Історико-лінгвістичний аспект формування української фразеології: Дис. д-ра філол. Наук. Луганськ, 1994. 453 с.
 7. Longman Essential Activator.@ Addison Wesley Longman Limited, 1997.
 8. **New Webster's Dictionary** and Thesaurus of the English language. Lexicon Publications, Inc. Danbury, 1993.1248 Pages.